

en waagstuk!
in zijn naam.
en zegt het
dag uit wor-
at weer het
kindje, welks
ge dood. Dat
gedoopt wer-
at dat wij, die
onze naam,
n paar drup-
de eed van

iet meer dan
iet door aan-
het Gods, en
zelfs in zijn
naam: Mij n

het kerkhof
Honig, Dam,
i, wier naam
blijft.

un God
un een
B. H.

MIJN LEVEN

ij de laatste
g. Zo is het

oed zijn. Wij
et, wilde het
en goed, 't Is
vil geschiede.

e raad Gods
: „Dit is de
ekening heb-
ven, dat wij
moeten die-
laats hebben
rk ook onze

de Schrift,
ijn tijdgeno-
en dan zijn
aan geen an-
niet toelaat,
n we niet de
Want er is
an liefdevol,
daarvan een
pu, dat liefde
alleen maar
ch uit in de
ssen hen die
„liefde“ nog
een luidende
ft aanstonds
eft gemaakt
zijn van de

en! Wat een
kurijs tien-
en! Schilder
oog, filosoof,
denker, vol
geleerde van
wat anderen
„maar zelf-
tizingenden bo-
van binnen,
scherpe blik
nieuw werk
t meetsnoer
sterk geheu-
lust, en wat
bel karakter,
niet anders
ijnevoelend
elijke strijd
clacht kende
e tevens de
door Jezus

Schilderiana
die niet kun-
tes, van zijn
emoedigende
presentie —
bij de mens
rd naar zijn

in die veel-
typerende,
voor de po-

De meerdere vergaderingen zijn te accepteren, niet om der personen, doch „om des werks wille“. En dat werk zal daarom te toetsen zijn, anders wordt de gemeenschap van profeten, priesters en koningen ontbonden en wordt het ambt aller geloovigen, dat altijd de kracht was van het gereformeerde leven in dagen van reformatie, beroofd van zijn konkreten dienst in konkrete situaties.

Volgens het schriftuurlijk kerkrecht komt de meerdere vergadering op uit het ambt aller geloovigen en mag zij dus nooit in contra-positie komen te staan tegenover het volle leven der kerken zelf.

Respect voor de „meerdere“ vergaderingen komt te laat, als niet de „mindere“ „respect“ hebben voor de wet des Heeren. En respect voor de kerkelijke vergaderingen (zoowel „meerdere“ als „mindere“) komt te laat, als niet de geloovigen samen beven voor Zijn Woord, om alles daarnaar te richten. K. S.

ging clementie — maar voor ons besef staat in het centrum de profetische gave, aan onze broeder verleend — hij is eerst voor ons: profeet. Een die, om met Calvijn te spreken, hangt aan de mond Gods. Een die met heel zijn hart leeft in, en daarom spreekt uit de Schriften. En, dat hoort er noodzakelijk bij, wiens woord tijdwoord is. Die het woord Gods doet horen voor zijn tijd, in de concrete werkelijkheid van stromingen, strevingen, opvattingen, structuren, dolingen, zonden, noden, voor een bepaalde fase in de ontwikkeling naar het einde, die wij iemands „tijd“ noemen. En die met de lamp van het Woord de ellende, en de armoede van 't van God vervreemde en Hem vijandige leven van zijn dagen ontdekt; die onder de kritiek van het Woord doet doorgaan niet het minst, de schoonschijnende, in schaapskleren gehulde ongehoorzaamheid; een wachter op Sions muur, die lang vóór anderen onraad speurt en alarm slaat, zich geen rust gunt en zich de slaap uit de ogen weert ter beveiliging van de heilige legerplaats en de geliefde stad, die zichzelf in die dienst verteert — die voor de waarheid en het recht Gods vrijheid en ambt en positie en ere van mensen over heeft, en die leert en betracht, dat liever hechte vriendschapsbanden moeten verbroken worden, al eer men zou toelaten, dat het Woord van God weersproken en zijn rechten geschonden zouden worden. Is om dit alles de lof Gods niet betamelijk, ja geboden?

Onmogelijk zou het zijn, de profetische werkzaamheid van onze broeder thans in de brede te omschrijven — wij beperken ons in deze kring met 'n enkel woord tot hetgeen de hoogleraar Schilder, profeet Gods, voor de Theologische Hogeschool en mede daarin voor de kerk en het rijk Gods geweest is.

Teruggaande eren wij dan allereerst de God die naar verkiezing roept en zalft daarin, dat Hij Klaus Schilder, die nauwelijks 6 jaar oud zijn vader zich ontvallen en zijn trouwe, vrome moeder in zorgvolle omstandigheden alleen gelaten zag, op jeugdige leeftijd leerde dienen, hem de begeerte in de ziel gaf tot het predikambt, hem de middelen deed toekomen om na het gymnasium ook de Theologische School alhier te bezoeken, hem op Zijn tijd naar de Friedrich-Alexander-Universität te Erlangen leidde, waar hij 3 Maart 1933 met de hoogste graad bevorderd werd tot philosophiae doctor, en die 25 Augustus 1933 de synode te Middelburg deed aanvaarden met algemene stemmen de enige in de vacature-Honig door curatoren voorgedragen candidaat: Dr K. Schilder te Rotterdam-Delfshaven, om onderwijs te geven in de dogmatiek, ethiek, encyclopaedie en christelijke religie; Dr Schilder, die 17 Januari 1934 inaugureert met een rede over: „Barthiaansche existentie-filosofie contra Gereformeerde geloofsgehoor-theologie“.

In deze rede klinkt op het profetisch getuigenis tegen de opkomende dwaling van zijn tijd, te gevaarlijker en te noodlottiger omdat de valse profetie, die hij bestrijdt, zich tooit met insignia, die het merk van Calvijn heten te dragen. De Here heeft Schilder in het ontdekken en bekampen van deze ijdele leer toen, daarna, en ook reeds daarvoor Zijn kerk een onschatbare dienst doen bewijzen. Ook daarvoor, Eer Schilder schrijven gaat, wil hij zich oriënteren. En hij ziet aanstonds de noodzakelijkheid van heroriëntering. Toen Schilder begon te schrijven leefde de theologie in de Gereformeerde Kerken van, en teerde ze voor het overgrote deel op de erfenis van Kuyper en Bavink. Nooit heeft Schilder de grote betekenis van deze beide voormannen miskend. Maar hij zag scherp twee dingen: ten eerste, dat elke generatie zich geplaatst ziet voor nieuwe problemen, dat het aan de klem van Gods wet geëmancipieerde denken telkens nieuwe fronten aanvalt, dat ook in de geestelijke kamp de strijdmiddelen al verderfelijker in toepassing en uitwerking worden, dat de strijdmethode van al geraffineerder opzet getuigenis afleggen. En in de tweede plaats merkte hij op, dat het historisch gegeven, dus ook wat aangekondigd wordt als gangbare mening, niet goed is in zichzelf, dat het geen eigen gezag voor zich kan opeisen, dat het vraagt, gelijk zo wel Kuyper als Bavink helder hebben ingezien, om correctie en aanvulling. Toen hij daaraan echter, beleidvol en voorzichtig, de hand legde, was het alsof hij heilighennis ging plegen, de noodklok werd geluid; de pathetische roep ging op (uitermate geschikt om de grote massa met argwaan dit „snoed bedrijf“

te doen gadeslaan): Heeft dan Kuyper afgedaan? Heeft Bavink afgedaan?

Dank zij God, liet Schilder zich door deze tegenstand niet in verwarring brengen. En hij kwam welbeslagen ten ijs. Hij wist wat hij deed, en zag zijn roeping. Hij had onderzocht. Bij het licht der Schriften, die hij door en door kende. Zijn werk aan „De Reformatie“, waarvan hij sinds September 1920 medewerker, vanaf September 1924 redacteur was, toont het ons. Hij ging de duistere gangen van de mystiek na, en heeft gezien hoe het Westen met de Indismus van het Oosten een verbond sloot ter onttroning van de transcendentie God. Hij verkende het terrein, waar op men „schwärmde“ met de „paradoxe werkelijkheid“, en legde zo reeds het fundament voor zijn latere dissertatie. Hij stelt — zeer breed is zijn interesse — de kwestie van de psalmberijming als zaak van erkenning of miskenning van wat als openbaringswoord ons van God gegeven is; als hij over anthropomorphismen spreekt, waarschuwt hij, van een noodartikel geen weeldeding te maken; hij handhaaft de absolute antithese tussen God en Satan, en hij toont tegen de steeds meer om zich heengrijpende dwaling, als ware de Satan een met God vergelijkbare en tegen Hem opwegende antipod; ook vindiceert hij, om niet meer te noemen, het „nochtans“ des geloofs tegenover het Barthiaanse principe van het „als-ob“ — wat wij waarheid noemen, zou geen waarheid, maar de doelmatigste dwaling zijn.

Na deze vóórarbeid stelt de Here hem in staat, zoals opgemerkt, tot de voltooiing van zijn studien naar Duitsland te gaan, waar hij met het Barthianisme in de praktijk kennis maakt, de literatuur aantreft, nodig tot bestrijding van Barth, deze niet te onderschatten tegenstander, en gelegenheid ontvangt, zich met name in de filosofische vraagstukken dieper in te werken, dan hem hier te lande bij zijn overbezet programma in een grote stadsgemeente mogelijk was.

De vrucht van dit alles: „Zur Begriffsgeschichte des Paradoxon“ toont de volslagen onhoudbaarheid van Barth's paradoxon-leer zo overtuigend aan, dat deze na de verschijning van 't proefschrift dit lievelingsdenkbeeld geleidelijk loslaat, en er later liefst heel maar niet meer over spreekt. Maar de dissertatie, zo overwaard om door onze predikanten en studenten bestudeerd te worden, wijst ook de grondfout aan van Karl Barth's leer: het schefftrekken van de verhouding tussen God en mens; ze spreekt van de on-Schriftuurlijke, eenzijdige beklemtoning van God als Subject, van Barth's onjuiste geschiedenis-opvatting, anthropologie en hamartiologie, van het feit, dat de door God gestelde grenzen allerminst met Barth's „Todeslinie“ samenvallen, enz.

En dan komt de reeds genoemde inaugurele rede: Schilder begint met de verklaring, dat hij in zijn oratie de dogmatiek in verbinding wil zetten met de actuele vragen van de tijd. Hij bespreekt het conflict Gogarten-Barth, dat de machteloosheid der z.g.n. dialectische theologie tegen filosofische overheersing demonstreert, verwijt Barth, in wiens kring nog geen enkel existentiebegrip „einheitlich“ is opgebouwd, dat hij dit begrip verlegt heeft uit een filosofisch in een theologisch gedachten-schema, en dat het hem allerminst gelukt is; zijn oorspronkelijk existentieconcept te kunnen handhaven; terwijl de redenaar aan 't eind aanwijst, dat de gereformeerde theologie, steunend op het Woord, tegenover Barth's existentiebegrip vindiceert het geloofsgehoor, bepaald door de wedergeboorte, ter nadere adstructie van welke these Schilder teruggaat op de Canones van Dordt.

Als nu de hoogleraar Schilder zijn colleges in de dogmatiek aanvangt, begint hij met de locus de peccato, de leer van de zonde. Waarom? Willekeur? Stellig niet. Wellicht wilde hij de tijdrovende behandeling van de prolegomena tot later uitstellen, maar zonder reden zal hij niet tot de ontvouwing juist van deze locus zijn overgegaan. We houden ook hier rekening met zijn profetische visie op de dingen: profeten zijn gewoon te volgen wat op ander terrein heet de analytische methode: van het enkele „geval“ dringen zij door tot het algemene; van de „kwestie“ tot het „bodemgeschil“. Schilder zag in het leven en denken van zijn tijd: hier de vervlakkings, ginds de brutale gepropageerde opheffing van de antithese tussen God en Satan, vrouwenzaad en slangenzaad, kerk en wereld, geloof en ongeloof. En bij alle verschijnselen-nuancering wil hij terug naar de aanvangstadij, de bron, waaruit deze giftige stroom is gevloeid — hij speurt de stroom-loop na tot de oorsprong. Hij zag bij Barth de „polaire spanning“ tussen ja en neen, verkiezing en verwerping, Jakob en Ezau, Jeruzalem en Babel, Hij zag tussen Barth en Schleiermacher, die pantheïst in toga, baanbreker van de modernistische theologie, de „fijne“ filosoof, wiens schoonklinkende frasen één aanval zijn op het geopenbaarde Woord, die alle tegenstellingen relatificeert, wiens invloed even breed is als diep, en continu tot op vandaag. — Schilder zag tussen deze bemiddelaar, die alle contrasten trachtte te overbruggen en Karl Barth, ondanks diens felle aanvallen op Schleiermacher, duidelijk de draden lopen, die beiden verbonden. Hij zag eveneens de tegenstelling tussen goed en kwaad opgeheven door de Roman-tiek, en al verder teruggaande door Jakob Böhme en de mysticus Cusanus met zijn leer van de coincidentia (Vervolg op pag. 228.)

OP EN OM 'T KERKPLEIN

Nabetrachting

We hebben samen Professor Schilder begraven. En bij die begrafenis en daarna vaak gedacht aan wat de oude Sikkels eens over begraven schreef: „Begravenis is ook onder ons niet enkel openbaring van den dood. In de begrafenis komt ook het leven uit. Dan spreken de banden aan den doode, die in de levenden liggen; de diepste banden, zelfs verloochende, vergeten, begraven banden komen dan op. In onze begrafenis worden we in de harten der onzen geopenbaard, meer dan in ons leven. Dan kennen ze ons, meer dan vóór onzen dood. Dan breken de fonteynen der liefde voor ons open. Dan gaat het zonnelicht ook over ons levenswerk op. Dan volgt onze geestelijke vrucht. Ook bij onze begrafenis geldt in zekeren zin het woord: indien het tarwegraan in de aarde niet valt en sterft, zoo blijft het alleen; maar indien het sterft, zoo brengt het zijn vrucht op.“

Zo zijn de banden aan Schilder openbaar geworden ook in zijn begrafenis.

De banden van duizenden „eenvoudigen“, die veel van wat hij schreef en sprak niet hebben verstaan en die hem toch in zijn grote levensstrijd volkomen hebben begrepen. Ze waren gekomen: het hart trok.

Begraven banden werden openbaar. Banden, die sedert een achttal jaren niet meer schenen te zijn. Er zijn er geweest, die in die jaren zijn naam niet meer noemden in het openbaar, al droeg hun hart leed en al informeerden ze nog wel — soms — bij anderen: hoe Schilder het toch maakte? We weten, dat op het kerkhof aan een van deze de vraag gesteld is: „Bent u hier in die en die kwaliteit?“ En dat er toen simpel en spontaan geantwoord is: „Als vriend“. Dat was schoon. Dat was het hart.

We hebben bij die begrafenis gedacht aan Hildebrand. In zijn Camera Obscura heeft hij, wat uit de toon van de camera vallend, ook een hoofdstukje geschreven: „Begraven“. Hij begint en eindigt dat opstel met de woorden: „Mijne vrienden! men zal ons allen begraven“. Dat we er bij deze begrafenis aan dachten, is geen wonder. Schilder zelf heeft juist over die woorden „Mijne vrienden! eens zal men ons allen begraven“ ergens de opmerking gemaakt, dat ze precies iets té zeker waren, op een kerkhof. Omdat nu eenmaal niet alle mensen zullen begraven worden. Immers, die levend zullen overgebleven zijn tot de Grote Dag des Heren, zullen niet sterven, niet begraven worden, maar veranderd worden „in een punt des tijds“, „bij de laatste bazuin“. Heeft hij naar die metamorfose, levend overgebleven op die Grote Dag, verlangd? Hoe 't ook zij: „Wij, die levend overgebleven zijn, zullen niet vóórkomen degenen, die ontslapen zijn“..... „Samen met hen zullen wij, die levend overgebleven zijn, in wolken de Heer tegemoet gevoerd worden in de lucht.“

Maar zover is het nog niet.

In een gesprek met een vriend hebben we na de begrafenis uitdrukking gegeven aan onze vrees, dat men na Schilders sterven wel eens de dode Schilder tegen degenen, die één waren met hem in zijn levensstrijd, zou kunnen gaan uitspelen.

Maar we hadden op die Maartse Woensdag niet durven denken, dat wat we vreesden reeds zo spoedig zou komen.

Edoch — nauwelijks is zijn graf gesloten, of het begint reeds.

In een, overigens warm gesteld en veelszins sympathiek artikel in „Der Grenzboten“, het orgaan voor de Oud-gereformeerde kerken in Nedersaksen, lezen we: „De schaduw van de laatste synode zijner kerkformatie ligt nog op onze gereformeerde erve. Het „Neen“ op ons aanbod de geschillen in 't reine te brengen en weer tot vereeniging te komen, doet ons leed. En al was ook Schilder niet de drijvende kracht tot dat „Neen“, naar het ons voorkomen wil, al waren anderen scherper in de weigering, het is toch een smartelijk feit, dat Prof. Schilder in een ander kerkelijk kamp gestorven is.“

En in het Gereformeerd Weekblad zegt Prof. Dijk, schrijvende over het in onze kerken doorwerkend streven naar Gereformeerd onderwijs: „Dat is het extremisme en het separatisme en het exclusivisme, waartegen o.a. Prof. Schilder reeds op de Kamper Synode van 1951 gewaarschuwd en het verzet aangeboden heeft, en waarover hij, die nu geen zorgen meer kent, diep bezorgd was.“

Ze zijn er beiden naast.

En de schrijver in „Der Grenzboten“, en Prof. Dijk. Zij schrijven maar wat. Maar de toelg is duidelijk. Men wil nu de naam van Prof. Schilder gebruiken om verdeeldheid te zaaien in onze geleerden.

Laten wij toezien!

Eén ding van hetgeen Prof. Dijk schrijft is waar: Prof. Schilder kent nu geen zorgen meer!

Gelukkig niet.

Ook van die zorgen hebben niet mensen, maar heeft

God gezegd: „Het is genoeg“.

Reeds lang geleden schreef iemand over mensen, die naar Schilder met stenen gooiden. Het was Dr F. C. Meyster. Maar, zo voegde hij er aan toe, ze raken hem nooit. Ze vergissen zich altoos in de afstand.....

Die afstand is thans nog groter geworden. Raptus in Coelum, Weggerukt..... D. E. C.